

OSITTAIN JULKINEN
Julkl (621/1999) 24 §,
1 mom. 25 kohta

Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
kirjaamo@siunsote.fi

Valvonta-asia, Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen lastensuojelun toiminta

Valvonnan kohde

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Joensuun lastensuojelu

Ratkaisu

Itä-Suomen aluehallintovirasto antaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle määräyksen siitä, että lastensuojelun johdon on ohjattava ja valvottava lastensuojelun toteutumista lain edellyttämällä tavalla.

Määräys koskee erityisesti lastensuojelusta ja lapsiperhepalveluista vastaavaa johtoa, joilla on kokonaisvastuu näiden palvelujen laadusta ja saatavuudesta lain edellyttämällä tavalla.

Määräys koskee erityisesti sen valvontaa, että jokainen lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tapaa jokaista asiakkaanaan olevaa lasta henkilökohtaisesti lapsen tilanteen ja tuen tarpeen arvioimiseksi.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen on laadittava annettuun määräaikaan mennessä lastensuojelun menettelyistä ja erityisesti lasten tapaamisista kirjallinen ohje, joka on käsiteltävä yhdessä lastensuojelun sekä lastensuojelun tarvetta arvioivan henkilöstön kanssa. Hyvinvointialueen omavalvontavastuuseen kuuluu, että johto varmistaa ja valvoo ohjeen noudattamista.

Lastensuojelun menettelyohje ja johdon selvitys siitä, miten määräystä tullaan noudattamaan, pyydetään toimittamaan aluehallintovirastoon 1.4.2024 mennessä.

Muu hallinnollinen ohjaus:

Aluehallintovirasto kiinnittää Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen huomiota henkilöstön riittävään kouluttamiseen lapsiin kohdistuvan väkivallan ja muun kaltoinkohtelun tunnistamiseksi.

Huomiota kiinnitetään myös siihen, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden käytettävissä on oltava lastensuojelulain edellyttämä asiantuntijaryhmän tuki.

Asian kuvaus

Vireille tulo

Itä-Suomen aluehallintovirasto on ottanut 12.6.2023 Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen lastensuojelupalveluiden toiminnan valvontaansa [REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Aluehallintoviraston ratkaisun perustelut

Sovellettava lainsäädäntö

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023, jatkossa valvontalain) 32 §:n 2 momentin mukaan aluehallintovirasto valvoo toimialueellaan sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisen ja tuottamisen lainmukaisuutta ja antaa siihen liittyvää ohjausta.

Valvontalain 39 §:n 1 momentin mukaan jos sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisessä, tuottamisessa tai toteuttamisessa

havaitaan asiakas- tai potilasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka toiminta on muutoin tämän tai muun sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevan lain vastaista, valvontaviranomainen voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 5 §:n mukaan kaikissa lasta koskevissa sosiaalihuollon toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Sosiaalihuoltolain 41 §:n 1 momentin mukaan palvelutarpeen arvioimiseksi, päätösten tekemiseksi ja sosiaalihuollon toteuttamiseksi toimenpiteestä vastaavan sosiaalihuollon viranomaisen on huolehdittava siitä, että käytettävissä on henkilön yksilöllisiin tarpeisiin nähden riittävästi asiantuntemusta ja osaamista. Jos henkilön tarpeiden arviointi ja niihin vastaaminen edellyttävät sosiaalitoimen tai muiden viranomaisten palveluja tai tukitoimia, on näiden tahojen osallistuttava toimenpiteestä vastaavan työntekijän pyynnöstä henkilön palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen ja asiakassuunnitelman laatimiseen.

Saman pykälän 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnonalojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden. Työntekijän on oltava tarpeen mukaan yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa henkilön omaisiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään.

Sosiaalihuoltolain 47 §:n 1 ja 2 momenttien mukaan sosiaalihuollon toimintayksikön tai muun toimintakokonaisuudesta vastaavan tahon on laadittava omavalvontasuunnitelma sosiaalihuollon laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi. Suunnitelma on pidettävä julkisesti nähtävänä, sen toteutumista on seurattava säännöllisesti ja toimintaa on kehitettävä asiakkailta sekä toimintayksikön henkilöstöltä säännöllisesti kerättävän palautteen perusteella.

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 1 §:n 2 momentin mukaan lasta on suojeltava kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Saman pykälän 3 momentin mukaan lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti.

Lastensuojelulain (417/2014) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Lastensuojelulain 4 §:n 1 momentin mukaan lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Ensisijaiseen lapsen edun huomioon ottamiseen velvoittaa myös Suomen ratifioima YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (3 artikla).

Lastensuojelulain 4 a §:n 1 momentin mukaan lastensuojelun on turvattava lapsen hyvä hoito ja kasvatusta, lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito sekä lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään.

Lastensuojelulain 5 §:n mukaan lapselle on hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa, lasta tai nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä ja lastensuojelua toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tai nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin.

Lastensuojelulain 13 b §:n mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä (lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä), jonka tulee olla sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015) tarkoitettu sosiaalihuollon ammattihenkilö. Yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saa olla enintään 30 lasta asiakkaanaan.

Lastensuojelulain 14 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen on huolehdittava siitä, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta.

Lastensuojelulain 14 §:n 2 momentin mukaan hyvinvointialueen tulee asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi asiantuntijaryhmä antaa lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi.

Lastensuojelulain 20 §:n 1 momentin mukaan lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin.

Lastensuojelulain 20 §:n 3 momentin mukaan lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

Lastensuojelulain 26 §:n 1 momentin mukaan lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta.

Lastensuojelulain 26 §:n 2 momentin mukaan lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve.

Lastensuojelulain 26 §:n 4 momentin mukaan arvion lastensuojelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarpeesta tekee sosiaalityöntekijä. Sosiaalityöntekijä arvioi lapsen kasvuolosuhteita sekä huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Arviointi tehdään kyseessä olevan tapauksen olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa. Arvioinnin tekemiseksi sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa olla yhteydessä lapselle läheisiin henkilöihin sekä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin siten kuin sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.

Lastensuojelulain 29 §:n mukana lastensuojelua toteutettaessa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tavata lapsi asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävän usein henkilökohtaisesti. Lapsen henkilökohtaisten tapaamisten järjestämisessä on pyrittävä yhteistoimintaan huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Sosiaalityöntekijällä tai muulla lastensuojelun työntekijällä on tarvittaessa oikeus tavata lapsi myös ilman huoltajan suostumusta, jos sen arvioidaan olevan lapsen ikä, kehitys tai olosuhteet muutoin huomioon ottaen lapsen edun mukaista. Lasta koskeviin asiakirjoihin on kirjattava syyt, jotka ovat edellyttäneet lapsen tapaamista vastoin huoltajan suostumusta. Huoltajalle on ilmoitettava tapaamisesta, jollei se ole selvästi vastoin lapsen etua.

Lastensuojelulain 31 §:n mukaan lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi tulee järjestää

neuvotteluja, joihin voivat lastensuojelun työntekijän arvion perusteella tarvittaessa osallistua lapsi, vanhemmat ja huoltajat, muut lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavat tai lapsen huolenpitoon keskeisesti osallistuvat henkilöt, muut lapselle tai perheelle läheiset henkilöt sekä viranomais- ja muut yhteistyötahot.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 10 §:n 1 momentin mukaan alaikäisen asiakkaan toivomukset ja mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla.

Saman lain 10 §:n 2 momentin mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon toimissa, jotka koskevat alaikäistä, on ensisijaisesti otettava huomioon alaikäisen etu.

Huomioon otettava edeltävä hallinnollinen ohjaus

Siun sotelle aiemmin annettu ohjaus: Itä-Suomen aluehallintovirasto on antanut 15.3.2022 erästä toista asiaa koskevan kantelupäätöksen (ISAVI/421/2021, salassa pidettävä), jossa aluehallintovirasto katsoi, että Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymä ei selvittänyt kantelijan lapsen lastensuojelun tarvetta asianmukaisesti, eikä lasta tavattu henkilökohtaisesti lastensuojelulain edellyttämällä tavalla. Aluehallintovirasto kiinnitti tuolloin vakavaa huomiota kantelun kohteena olleen sosiaalityöntekijän ammattitoimintaan siten, että lastensuojeluilmoitusten selvittämiseksi lasta tulee tavata. Sen lisäksi aluehallintovirasto katsoi, että lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän olisi tullut ilmoittaa kantelijalle saapuneista lastensuojeluilmoituksista lain edellyttämässä määräjassa lapsen tilanteen sekä tarvittavien tukitoimien arvioinnin vuoksi.

Edellä mainittuun asiaan 29.3.2023 antamassaan selvityksessä Pohjois-Karjalan hyvinvointialue ilmoitti muun muassa vahvistavansa lastensuojelun henkilöstöresurssia syksyyn 2023 mennessä. Lisäksi hyvinvointialue ilmoitti esimiestyön asiakasohjauksen vahvistamisen myötä tukevansa sosiaalityöntekijöiden työskentelyä, mikä ennaltaehkäisisi kantelussa mainittujen puutteiden syntymistä. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue ilmoitti myös esimiestiimin päättäneen valmistaa työohjeen lastensuojelun prosessin keskeisistä

työvaiheista. Selvityksen mukaan lapsen henkilökohtainen tapaaminen sosiaalityöntekijän toimesta lastensuojelunpalvelutarpeen selvittämiseksi on prosessin tärkeä osa, joka tultaisiin käsittelemään sekä esimiesten tiimeissä että esimiehet omissa sosiaalityön tiimeissään. Näillä toimenpiteillä hyvinvointialue ilmoitti varmistavansa, että kantelussa kuvattuja prosessipuutteita ei jatkossa tulisi tapahtumaan.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen menettely lastensuojelulain mukaisten määräaikojen sekä sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärien toteuttamisessa on myös ollut aluehallintoviraston valvonnassa. Aluehallintovirasto on antanut aikaisemmin Siun soten kuntayhtymälle, nyk. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle sekä ohjaavia että määrääviä päätöksiä lainmukaisten määräaikojen toteutumisesta ja siitä, että laissa säädettyä asiakkaiden enimmäismäärää per sosiaalityöntekijä ei saa ylittää. Molemmat asiat liittyvät olennaisesti asiakkaiden lakisääteisten oikeuksien toteutumiseen ja erityisesti asiakkaana olevien lasten turvallisuuteen. Asiat käsitellään erillisinä valvonta-asioina.

Selvitykset

Aluehallintovirasto on pyytänyt ensimmäisen selvityksen [REDACTED] Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelta 13.6.2024. Palvelujohtaja [REDACTED] [REDACTED] sekä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä [REDACTED] [REDACTED] vastasivat selvityspyyntöön 21.7.2023.

Aluehallintovirasto pyysi 17.10.2023 Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelta lisäselvitystä siitä, millä tavalla hyvinvointialueen lastensuojelussa on ohjeistettu sosiaalityöntekijöitä lasten henkilökohtaisiin tapaamisiin liittyvissä käytännöissä. Hyvinvointialuetta pyydettiin toimittamaan mahdolliset kirjalliset dokumentit kyseisestä ohjeistuksesta. Palvelupäällikkö [REDACTED] [REDACTED] vastasi selvityspyyntöön 3.11.2024.

Kuuleminen

Itä-Suomen aluehallintovirasto varasi 5.1.2024 Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle tilaisuuden tulla hallintolain 34 §:n tarkoittamalla tavalla kuulluksi määräyksen harkinnassa.

[Redacted text block 1]

[Redacted text block 2]

[Redacted text block 3]

[Redacted text block 4]

[REDACTED]

[REDACTED]

Pohjois-Karjalan lastensuojelun 16.6.2023 hyväksytyssä omavalvontasuunnitelmassa todetaan lastensuojelutarpeen arvioinnista seuraavasti: "lastensuojelutarpeen selvityksessä arvioidaan lapsen kasvuolosuhteita sekä vanhempien ja muiden lapsen elinpiiriin kuuluvien aikuisten kykyä vastata lapsen ikätason mukaisiin kehityksellisiin tarpeisiin".

[REDACTED]

[Redacted text block 1]

[Redacted text block 2]

[Redacted text block 3]

[Redacted text block 4]

[Redacted text block 5]

[Redacted text block 1]

[Redacted text block 2]

[Redacted text block 3]

[Redacted text block 4]

[Redacted text block 5]

[REDACTED]

Aluehallintovirasto toteaa saamiensa selvitysten perusteella, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen lastensuojelutehtävien organisoinnissa ja johtamisessa on todettavissa sellaisia puutteita, joiden korjaamiseen on ryhdyttävä välittömästi asiakasturvallisuuden varmistamiseksi. Lastensuojelun sosiaalityötä ei toteuteta Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella siten, kuin lainsäädäntö edellyttää. Menettelytavat ja käytännöt lastensuojelun tarpeen ja kodin olosuhteiden arvioinnissa, yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ja lapsen edun sekä turvallisuuden valvonnassa vaativat nykyistä selkeämpää prosessien kuvausta sekä työn ohjaamista ja johtamista.

Kuulemisen johdosta 19.1.2024 saapuneen hyvinvointialueen selityksen mukaan lastensuojelun työohjeiden valmistelu on aloitettu aluehallintoviraston vuonna 2022 antaman ohjeistuksen perusteella ja se etenee. Selityksestä käy kuitenkin ilmi, että ohjeistus ei ole vielä valmis eikä henkilöstön käytössä.

Aluehallintovirasto pitää määräyksen antamista perusteltuna, koska Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työn tukena ei ole riittävää lapsen etua ja asiakasturvallisuutta varmistavaa ohjeistusta.

Lapsen henkilökohtainen tapaaminen

Aluehallintovirasto on pyytänyt Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelta selvitystä siitä, miten Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen

lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä on ohjeistettu lapsen henkilökohtaisiin tapaamisiin liittyen.

Palvelupäällikkö [REDACTED] kertoi 3.11.2023 antamassaan selvityksessä, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella ei ole suoraa kirjallista ohjetta koskien sosiaalityöntekijän ja lapsen välistä tapaamista. [REDACTED] kertoo selvityksessä, että lähtökohtana tapaamiselle on lastensuojelulain 29 §.

Palvelujohtaja [REDACTED] on kertonut 19.1.2024 saapuneessa selityksessä, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on aloittanut lastensuojelun työhöjeen valmistelun yhdessä henkilöstön ja johtavien sosiaalityöntekijöiden kanssa. Sen lisäksi henkilöstölle laaditaan tiivistelmä lastensuojelun keskeisten vaiheiden toimenpiteistä, jonka johtavat sosiaalityöntekijät käyvät läpi henkilöstön kanssa tiimikokouksissa. Selityksen mukaan veloitetta lasten henkilökohtaisiin tapaamisiin on käyty läpi säännöllisesti tiimipalaverissa vuosien 2022-2023 aikana. Sen lisäksi selityksessä kerrotaan, että lastensuojelun omavalvontasuunnitelmassa ja toimintaohjelmassa korostetaan lapsen henkilökohtaista tapaamista työskentelyn lähtökohtana. Selityksessä kerrotaan, että työntekijät lisäksi ohjeistetaan toteuttamaan lapsen henkilökohtainen tapaaminen lain edellyttämällä tavalla. Selityksessä kerrotaan, että johtavat sosiaalityöntekijät seuraavat ohjeistuksen toteutumista. Selityksessä todetaan, että koska lastensuojelulaki 29 § ei määrittele tapaamisen muotoa, tapaaminen voidaan järjestää hyvinvointialueen tulkinnan mukaan myös etätapaamisena.

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]

Aluehallintovirasto katsoo, että vaikka puutteita voidaan havaita [REDACTED] sosiaalityöntekijän menettelyssä, vastuu asiassa koskee myös lastensuojelun työjohtoa. Lastensuojelun johdon tulee ohjata ja valvoa, että sosiaalityöntekijät pystyvät tekemään työtään laadukkaasti, lapsilähtöisesti ja lainsäädännön mukaisesti.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen lastensuojelun omavalvontasuunnitelman on hyväksynyt 16.6.2023 palvelujohtaja [REDACTED]. Omavalvontasuunnitelman suunnittelusta vastaaviksi henkilöiksi määritellään palvelujohtaja, palvelupäällikkö sekä johtavat sosiaalityöntekijät tiimeineen. Lastensuojelun omavalvontasuunnitelmassa asiakkaan osallisuutta ja tapaamista käsitellään asiakkaan itsemääräämisoikeuteen liittyen. Omavalvontasuunnitelmassa kerrotaan asiakkaan oikeudesta osallistua asiakkuutensa ja palvelujensa suunnitteluun, sekä oikeudesta tulla kuulluksi itseään koskevassa päätöksenteossa. Lapsen itsemääräämisoikeutta tuetaan ottamalla huomioon lapsen ikä- ja kehitystaso, lapsen etu ja suojelutarve. Lastensuojelussa keskeiseksi määritellään, että lapsi voi tuoda esiin oman näkemyksensä. Lapsen osallistamista voidaan tukea mm. havainnoimalla lasta, erilaisilla työmenetelmillä ja työvälineillä. Omavalvontasuunnitelmassa todetaan, että lasta tulee kohdata henkilökohtaisesti ja tarvittaessa myös kahden kesken lastensuojelun työntekijän kanssa.

Aluehallintovirasto korostaa, että lastensuojelussa asiakas ja suojelun kohde on aina ensisijaisesti lapsi. Lastensuojelulaissa ja sen hallituksen esityksessä säädetään lapsen osallisuudesta ja tapaamisesta. Aluehallintovirasto katsoo, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen omavalvonnassa ei ole painotettu riittävästi lapsen kanssa tehtävän henkilökohtaisen työskentelyn, lapsen tapaamisen sekä lapsen suojelun tarpeen selvittämistä yhdessä lapsen kanssa. Omavalvontasuunnitelman laatimisesta ja omavalvonnan toteuttamisen valvonnasta vastanneet henkilöt eivät

aluehallintoviraston näkemyksen mukaan ole riittävästi huolehtineet siitä, että lastensuojelua toteutetaan lainsäädännön edellytysten mukaisesti niiltä osin, mitä lainsäädäntö edellyttää lapsen tapaamiseen, osallisuuteen ja lapsen tilanteen selvittämiseen henkilökohtaisesti lapsen kanssa. Kuulemisen johdosta saadun selityksen mukaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen lastensuojelun omavalvontasuunnitelmaa on edellä mainituilta osin päivitetty 16.6.2023, [REDACTED]

[REDACTED]

Koska lapsen tilanteen selvittämiseen ja tapaamisiin liittyvää laiminlyöntiä on havaittu Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen lastensuojelussa myös aikaisemmin (edellä mainittu kanteluasia ISAVI/421/2021) ja asiasta on annettu hallinnollista ohjausta, aluehallintovirasto katsoo olevan perusteltua antaa määräys siitä, että lapsen tapaamisista laaditaan kirjallinen ohje, joka on käsiteltävä yhdessä lastensuojelun sekä lastensuojelun tarvetta arvioivan henkilöstön kanssa.

Lapsen oikeudet ja osallisuus omassa asiassaan on huomioitu perustuslaissa. Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Aluehallintovirasto toteaa, että lapsen osallisuus ja mielipide omassa asiassaan ja omaa elämäänsä koskevassa päätöksenteossa on selvitettävä ennen lasta koskevaa päätöksentekoa. [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] Lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta. Lisäksi on todettava, että sosiaalityöntekijä ei ole myöskään voinut havainnoida lasta ja hänen käyttäytymistään lapsen kehitykselle tärkeissä asioissa, koska ei ole häntä henkilökohtaisesti tavannut.

Aluehallintovirasto toteaa lapsen tapaamisesta seuraavaa. Lapsen tapaaminen tapahtuu aina ensisijaisesti henkilökohtaisena kasvokkain toteutettavana tapaamisena. Etätapaaminen on mahdollista vain perustelluissa poikkeustilanteissa.

Lastensuojelutarpeen selvittämiseen, tukitoimien arviointiin ja lastensuojelussa tehtäviin päätöksiin kuuluvat tapaamiset on aina suoritettava lähitapaamisena lapsen edun ja turvallisuuden vuoksi.

Lastensuojelulakia säädettäessä lasten tapaamisia ei ole ollut mahdollista toteuttaa samalla tavalla etäyhteydellä (esimerkiksi videovälitteinen etäyhteys), kuin millaiseksi etäkontaktit ovat tänä päivänä muodostuneet. Lastensuojelulainsäädännössä lapsen tapaamisen muotoa (etätapaaminen/kasvokkain toteutettava tapaaminen) ei ole tästä syystä voitu määritellä. Lastensuojelulakia ei siten voida tulkita joko asian kieltäväksi tai sallivaksi, vaan asia on tarkasteltava lastensuojelun periaatteiden ja lapsen edun näkökulmasta.

Lastensuojelulain hallituksen esityksessä HE 252/2006 todetaan lapsen osallisuudesta, että lapsen mielipiteen selvittäminen ja kuuleminen tulisi suorittaa lapselle mahdollisimman myönteisellä ja

turvallisella tavalla, esimerkiksi lapsen haluamalla tavalla ja lapselle tutussa paikassa.

Samassa hallituksen esityksessä (HE 252/2006) korostetaan lapsikeskeistä työskentelytapaa sosiaalityöntekijän työssä; lapsen etua selvitettäessä on otettava huomioon lapsen omat toivomukset ja mielipide, perehdyttävä lapsen kasvuoloihin sekä arvioitava, miten eri lastensuojelutoimet todennäköisesti vaikuttavat lapsen kehitykseen. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valvottava lapsen edun toteutumista. Hallituksen esityksessä todetaan, että käytännössä tapaamista säätelevät säännökset edellyttävät, että sosiaalityöntekijä tapaa lasta henkilökohtaisesti ja perehtyy tällöin lapsen näkemyksiin ja toivomuksiin.

Hallituksen esityksessä HE 130/2013 todetaan, että ”lastensuojelulain 29 § ei aseta rajoja sille, minkä ikäisiä lapsia tulee tavata. Selvää on, että pienenkin lapsen käsityksiä ja mielipidettä voidaan selvittää. Keskustelun ohella lapsen mielipidettä voidaan selvittää seuraamalla lapsen leikkejä ja toimintoja tai lapsen piirustuksia tutkimalla. Olennaista on lapsen kokemusten kuuleminen ja lapsen kohtaaminen.”

Aluehallintovirasto katsoo, että lain tarkoitus lapsen tapaamisesta henkilökohtaisesti ei edelleenkään ole tavata lasta lähtökohtaisesti videoyhteyden avulla. Laadukas ja lapsen edun mukainen lastensuojelu edellyttää sosiaalityöntekijän tapaavan lapsia henkilökohtaisesti siten, että lapsi että työntekijä ovat tilanteessa läsnä kumpikin. Videoyhteyden avulla voidaan olla yhteydessä lapsiin silloin kun asiakassuhde ja siihen kuuluva luottamus lapseen on henkilökohtaisesti jo olemassa ja lapsi ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kykenee hallitsemaan yhteydenpitoon tarkoitettuja välineitä ja päättämään, haluaako tavata työntekijää videoyhteydellä.

Tapaamisen muotoa arvioidessa lähtökohtana toimii aina lapsen etu. Lapsen tapaamisen lähtökohtana on aina ensisijaisesti lähitapaaminen. Etätapaamiseen liittyy useita riskejä, jotka on otettava huomioon tapaamista suunniteltaessa. Etäkontaktissa ei voida täysin varmistua siitä, millaisessa tilassa lapsi on, vaikuttaako

joku hänen olosuhteisiinsa ja mielipiteen muodostumiseen tapaamisen aikana, ja voidaanko varmistua tietoturvan toteutumisesta tapaamisen aikana. Etäyhteyden kautta ei voida tehdä havaintoja lapsen elinolosuhteista tai ympäristöstä samalla tavalla, kuin lähitapaamisella. Lapsen mielipiteen selvittäminen voi tapahtua myös vaihtoehtoisin keinoin kuin keskustelemalla, esimerkiksi erilaisten työmenetelmien, havainnoinnin tai leikin keinoin. Huomioitava on myös erilaisten kommunikaatiomenetelmien käyttö silloin, kun lapsi tarvitsee tukea kommunikaation välineeksi.

Aluehallintovirasto katsoo, että etätapaaminen ei sovi niihin tilanteisiin, joissa lapsen olosuhteita, ympäristön riskitekijöitä, lapsen ja hänen perheensä palveluiden ja tuen tarvetta, kotilojen turvallisuutta tai vuorovaikutusta lapsen ja hänen läheisensä välillä havainnoidaan ja arvioidaan, ja siitä arviosta riippuvat seikat ovat osana päätöksentekoon johtavaa arviointityötä. Niin ikään esimerkiksi asiakassuunnitelmaneuvoittelut ovat luonteeltaan tapaamisia, joissa läsnäolon katsotaan olevan välttämätöntä.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on liittänyt 19.1.2024 kuulemisen johdosta antamaansa selitykseen lastensuojelun omavalvontasuunnitelman ja toimintaohjelman. Molemmat asiakirjat sisältävät sinänsä oikeita periaatteita lastensuojelutyön johtamiseksi ja ohjaamiseksi, mutta käytännön työn ohjaamista ei voi jättää varsin yleisellä tasolla olevien asiakirjojen varaan. Aluehallintovirasto pitää tärkeänä, että henkilökunta osallistetaan omavalvontasuunnitelman laadintaan. Omavalvontaan kuuluu myös, että esimiehet ja johto tukevat ja valvovat käytännön työtä ja varmistavat, että annettuja ohjeita noudatetaan.

Muu hallinnollinen ohjaus

Aluehallintovirasto kiinnittää Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen huomiota riittävän asiantuntijuuden hankkimiseen sekä henkilöstön riittävän koulutuksen järjestämiseen lapsiin kohdistuvan väkivallan ja muun kaltoinkohtelun tunnistamiseksi.

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Aluehallintovirasto pitää perusteltuna kiinnittää hyvinvointialueen huomiota siihen, että lastensuojelussa käytetään vastaisuudessa riittävästi asiantuntemusta kaltoinkohtelun ja väkivallan tunnistamiseen ja riskiarviointiin. Aluehallintovirasto pitää erityisen tärkeänä henkilöstön kouluttamista siten, että osataan tunnistaa lapseen kohdistuvan kaltoinkohtelun tai väkivallan merkit ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Aluehallintovirasto kiinnittää Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen huomiota myös siihen, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden käytettävissä on oltava lastensuojelulain edellyttämä asiantuntijaryhmän tuki.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta valittamalla Itä-Suomen hallinto-oikeuteen liitteenä olevan valitusosoituksen mukaisesti.

Päätöksen hyväksyminen

Sosiaalihuollon ylitarkastaja Satu Syrjälä

Sosiaalihuollon ylitarkastaja Pia Sirviö

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti viimeiseltä sivulta ilmenevin tavoin.

Lisätiedot

Lisätietoja antaa tarvittaessa sosiaalihuollon ylitarkastaja Pia Sirviö puh. 0295 016 000 (vaihde) etunimi.sukunimi@avi.fi

Salassapito

Tämä päätös sisältää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 25 kohdan nojalla salassa pidettävää tietoa.

Suoritemaksu

Päätös on maksuton.

Jakelu

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, jota pyydetään antamaan päätös tiedoksi asiassa selvitystä antaneille.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira

Tämä asiakirja ISAVI/5817/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ISAVI/5817/2023 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Sirviö Pia 28.02.2024 12:59

Ratkaisija Syrjälä Satu 28.02.2024 12:57